

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I.

POCZĄTKI REFORMACJI NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM

Stan polityczny. — Książę Kazimierz II. — Pierwsze wieści o reformacji. — Jan Pernstein. — Objęcie rządów przez Wacława Adama i dalsze postępy reformacji. — Niechęć do klasztorów. — Spokojne rozszerzanie się reformacji. — Stanowisko biskupów wrocławskich. — Stanowisko królów czeskich. — Charakterystyka rządów Wacława Adama. — Wacław Adam jako chrześcijanin. — Jego pokrewieństwa. — Jego troska o rozwój ewangelickiego kościoła.

ROZDZIAŁ II.

PORZĄDEK KOŚCIELNY

Odnalezienie Porządku kościelnego Wacława Adama. — Charakter Porządku. — Jego język. — Zagadnienie języka czeskiego na Śląsku. — Autentyczność Porządku. — Kilka uwag o Pragenusach, pierwotnych posiadaczach znalezionej rękopisu. — Doradcy Wacława Adama przy układaniu Porządku. — Autor Porządku.

ROZDZIAŁ III.

ANALIZA PORZĄDKU KOŚCIELNEGO WACŁAWA ADAMA

Ogólna charakterystyka Porządku.

A) Wstęp. Konieczność ujęcia ruchu reformacyjnego w ramy ustawodawcze. — Motywy wydania Porządku. — Stosunek księcia do spraw kościelnych i religijnych. — Jego poglądy na stosunek władzy świeckiej do duchownej. — Porównanie z zapatrywaniami Kalwina i Lutra oraz z księgami symbolicznymi kościoła ewangelicko-augsburskiego. — Zgodność stanowiska księcia z zasadami, wyrażonymi w księgach symbolicznych ewangelicko-augsburskiego kościoła.

B) Rozbiór poszczególnych artykułów. Podział porządku.

1) O sakramencie chrztu. Zgodność obrzędu chrztu ze wzorem ustalonym przez Lutra w „Taufbüchlein“.

- 2) O spowiedzi. Tło historyczne: zapatrywania Lutra, Melanctona i ksiąg symbolicznych. Zapatrywania księcia odzwierciedleniem poglądów Lutra i ksiąg symbolicznych.
- 3) O sakramencie Wieczerzy Pańskiej. Mocne podkreślenie pojmowania tego sakramentu po lutersku, zwrócone przeciwko „kacerzom“. — Niebezpieczeństwa, zagrażające kościołowi ze strony „kacerzy“ w księstwach Dolnego i Górnego Śląska. — Szwenkfeldianie i nowochrześcijcy na Śląsku. — Stosunek Wacława Adama do ruchów sekciarskich. — Zagadnienie konfirmacji na Cieszyńskim.
- 4) O zaklinaniu czyli święceniu. Negatywne stanowisko księcia względem święcenia przedmiotów. — Powody takiego stanowiska. — Stosunek księcia do kultu Marii w świetle zapatrywań Lutra i ksiąg symbolicznych. — Zgodność z zasadami reformacji luterskiej.
- 5) Zapowiedzi, ślub, wywód. Kwestia terminologii. — Ślub i małżeństwo do czasów Lutra. — Stanowisko Lutra. — Stanowisko księcia. — Obrzęd zaślubin na Śląsku za czasów Wacława Adama. — Zagadnienie wyvodu.
- 6) O świętach. Święta zachowane i usunięte przez Wacława Adama. — Zbliżone do Lutra poglądy księcia na święcenie dni świątecznych.
- 7) Reforma mszy. Usunięcie ceremonializmu z nabożeństwa. — Przecistawienie się adoracji sakramentu ołtarza. — Zmiany wprowadzone w nabożeństwie zgodne z reformacją luterską. —
- 8) Porządek i skład nabożeństwa. Zasady luterskiego ukształtowania nabożeństwa. — Zestawienie składu i toku nabożeństwa na Cieszyńskim za czasów Wacława Adama z porządkiem nabożeństwa ustalonym przez Lutra. — Podobieństwa i różnice. — Język nabożeństwa. — Rodzaje nabożeństw. — Cel nabożeństwa według Wacława Adama. — Pośrednia czy bezpośrednia zależność poglądów księcia od Lutra? — Wybitnie luterski charakter nabożeństwa ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim. — Język czeski, jako język liturgiczny w ewangelickim kościele. — Powody tego. — Różne wydania Biblii czeskich do czasów Wacława Adama. — Czeskie śpiewniki na Śląsku.
- 9) O pogrzebie. Treść artykułu. — Tło historyczne. — Dążność księcia do godnego, chrześcijańskiego sposobu odprawiania pogrzebu.

ROZDZIAŁ IV.

PORZĄDEK KOŚCIELNY KATARZYNY SYDONII

Uwagi wstępne. — Powody wydania Porządku. — Jego język. — Ogólna charakterystyka Porządku.

Artykuły, których nie zawiera Porządek Wacława Adama:

1) O proboszczach, sługach kościoła i szkoły. Oplakane stosunki wśród duchowieństwa na Śląsku. — Energiczne stanowisko księżnej. — Stosunki w Niemczech. — Nakaz głoszenia w kościele i w szkole na Cieszyńskim luterskich zasad. — Zagadnienie wpływów kalwińskich. — Władza kościelna. — Dziekan. — Kolegium (konsystorz). — Zakres kompetencji władz kościelnych. — Analogie ze stosunkami Dolnego Śląska. — Zjazdy duchowieństwa (synody). — Wnioski.

2) O wyborze kaznodziejów i sług kościoła. Kilka pytań. — Ius patronatus. — Brak pracowników z normalnym wykształceniem teologicznym. — Zagadnienie studiów teologicznych, egzaminów i ordynacji. — Ordynacje w Wittenberdze. — Ordynacje w Lignicy i w Brzegu. — Warunki ordynacji. — Akt i tok ordynacji. — Zapatrywania Lutra na ordynację. — Kaznodzieje nadworni: ks. Orttolius i ks. Wolffius. — Pochodzenie i narodowość ewangelickiego duchowieństwa w Księstwie Cieszyńskim.

3) Skarbnica kościelna. Sprawa terminologii. — Tło historyczne. — Poglądy Lutra i jego projekt unormowania spraw materialnych kościoła. — Dążności księżnej. — Kwestia opieki nad ubogimi i kwestia utrzymania proboszczów.

4) Szkoły. Stosunek reformacji do szkolnictwa. — Stosunek do niego Wacława Adama i Katarzyny Sydonii. — Cel pracy szkolnej. — Kwestia doboru wykwalifikowanych nauczycieli. — Egzaminy i wizytacje szkolne.

5) Uwagi końcowe Katarzyny Sydonii. Stanowczy nakaz wprowadzenia jej Porządku kościelnego w życie. Odpisy Porządku.

6) Rozwój organizacji kościelnej w zakresie ustanowionych już przez Wacława Adama artykułów. Spowiedź. — Śluby. — Święta. — Reforma mszy — Język niemiecki w kościele.

ROZDZIAŁ V.

ZRÓDŁA I STOPIEŃ ORYGINALNOŚCI PORZĄDKU WACŁAWA ADAMA
Rzut oka na dotychczasowe wywody. — Poszukiwania wzorów Porządku Wacława Adama. — Porządki kościelne Dolnego i Górnego Śląska. — Niezależność Porządków Wacława Adama i Katarzyny Sydonii. — Dzieła Lutra i Melanchtona jako podstawa tych Porządków. — Porządki

kościelne znane przez Wacława Adama. — Wzajemne pokrewieństwo wszystkich ewangelickich Porządków kościelnych. — Porządek Wacława Adama oryginalnym dziełem.

ROZDZIAŁ VI.

CHARAKTERYSTYCZNE CECHY POCZĄTKÓW REFORMACJI NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM

Religijność ludu. — Jego konserwatyzm. — Skłonność do nowinkarstwa. — Spokojny przebieg reformacji. — Brak głębszych tarć i opozycji. — Konieczność pracy ustawodawczej. — Rola Porządku kościelnego. — Ściśle religijne podłoże reformacyjnego ruchu. — Bezwzględny autorytet Słowa Bożego. — Umiarkowanie księcia w pracy reformistycznej. — Trudności. — Porządki kościelne a utrwalenie reformacji w Cieszyńskim. — Życzliwy stosunek władzy świeckiej do duchownej. — Znaczenie Porządków kościelnych dla dalszego rozwoju kościoła ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim.

ZAKOŃCZENIE.

MATERIAŁY:

- 1) Oryginalny tekst i przekład Porządku kościelnego Wacława Adama.
- 2) Przekład Porządku kościelnego Katarzyny Sydonii.
- 3) Wykaz źródeł i literatury.